

IN DE SERIES:
GROTE ORKESTEN II
NXT GEN

ntr: 65
**Zaterdag
Matinee**
grenzeloos nieuwsgierig

1 NOVEMBER 2025 | 14.15-16.30 UUR

La valse en andere dromen

Radio Filharmonisch Orkest
Bar Avni dirigent
Isata Kanneh-Mason piano

Sergej Rachmaninov 1873-1943
Derde pianoconcert in d opus 30 1909
Allegro ma non tanto
Intermezzo. Adagio (attacca)
Finale. Alla breve

pauze

Sergej Prokofjev 1891-1953
Rêves (dromen) opus 6 1910

Huang Ruo 1976
The butterfly exchange 2020
voor orkest
opdrachtwerk Theater und Philharmonie Essen,
China National Centre for the Performing Arts en
NTR ZaterdagMatinee, Nederlandse première

Maurice Ravel 1875-1937
La valse, poème chorégraphique 1920

69
In de Spiegel:
Frederike Berntsen
interviewt
Huang Ruo
Spiegelzaal
13.40-14.05 u

La valse en andere dromen

Dit concert beweegt zich op de grens van het mogelijke en het onmogelijke, tussen droom en werkelijkheid.

Rachmaninovs 'zingende' piano

In de tweede helft van de negentiende eeuw beleeft het orkest-repertoire in Rusland zijn eerste grote bloeiperiode – grofweg een eeuw later dan in Wenen. Met de 'klassieke' Europese symfonische structuren gaan Russen als Tsjaikovski (1840-1893) en Rachmaninov (1873-1943) in hun soloconcerten en symfonieën opvallend 'losjes' om. Zou dat niet kunnen duiden op een buitenmuzikale achtergrond, zoals ook Berlioz' *Symphonie fantastique* niet alleen maar een symfonie was?

In de rustig meanderende gang van de hoofdmelodie in het openingsdeel van Rachmaninovs *Derde pianoconcert* herkenden sommigen een verwantschap met de Russisch-orthodoxe kerkmuziek. Toch weersprak Rachmaninov iedere connectie: 'Als ik al een plan bij het componeren van dit thema had, dan dacht ik alleen maar aan klank. Ik wilde aan de piano een melodie "zingen" zoals een zanger haar zou zingen, en een passende orkestbegeleiding vinden, of eigenlijk een die dit gezang niet zou overstemmen.'

Rachmaninov nam zijn *Derde pianoconcert* mee op zijn eerste Amerika-tournee in 1909. Op de boot kon hij het stuk alleen op een geluidloze piano instuderen – een instrument mét alle witte en zwarte toetsen, maar zónder snaren. Zijn vertolking onder dirigent Gustav Mahler in New York was een groot succes. De orkestmusici vonden deze muziek heerlijk om te spelen, maar pianisten en critici hebben er lang mee geworsteld. Ontbeerde deze muziek een heldere vorm, zoals de pianist Josef Hofmann, aan wie Rachmaninov het werk opdroeg, meende? Ook zijn collega's Benno Moisewitsch, Artur Rubinstein en Svatoslav Richter aarzelden. Pas nadat Vladimir Horowitz het op zijn repertoire had genomen, groeide het werk uit tot een van de populairste pianoconcerten ooit geschreven. Niet omdat de muziek een welomschreven verhaal vertelt maar omdat de piano blijkt te kunnen 'zingen', hoe complex de solopartij ook is. En complex is zij zeker. Zo betreurde Gary Graffman, de leraar van de hedendaagse sterpianisten Lang Lang en Yuja Wang, het feit dat hij het concert nooit als stu-

Sergej
Rachmaninov

dent had ingestudeerd, toen hij 'nog te jong was om angst te kennen'.

Het middendeel en het slotdeel gaan vrijwel zonder onderbreking in elkaar over. Hier, en eerder in de uitvoerige cadens van het eerste deel, heeft Rachmaninov het de pianisten inderdaad echt niet gemakkelijk gemaakt. De Britse pianiste Isata Kanneh-Mason vertelde deze zomer dat ze zich op 'Rach 3' aan het voorbereiden was:

'Op dit moment denk ik dat de noten zelf niet bijzonder moeilijk te leren zijn, het lastigste is volgens mij vooral dat er in elke maat zo veel muziek zit. De noten in je vingers krijgen is stap een, maar daarna de hele stemvoering goed en helder krijgen is wel een ander dingetje. Het is zo'n stuk waarbij je denkt dat het best lekker gaat als je met het instuderen begint, maar daarna doorloopt het zoveel verschillende stadia dat ik daarvoor eigenlijk maanden en maanden zou willen reserveren. Dus het heeft zijn tijd nodig, wat niet meteen betekent dat het moeilijk is. Maar als ik dit mij in een paar maanden had moeten eigen maken, dan was dat extreem lastig geweest.'

Prokofjev: dromen en dromen zijn twee

Prokofjev:

'Weet je, ik ga nu echt weg, om te kunnen werken aan mijn Zesde symfonie. Ik heb het eerste deel al geschreven (...) en ga nu het tweede schrijven, met drie thema's; het derde deel krijgt waarschijnlijk een sonatevorm. Dat lijkt me noodzakelijk om het gemis aan een sonatevorm in de voorgaande delen te compenseren.'

Sjostakovitsj:

'Aha, is het weer hier altijd zo?'

Componeren was voor Sergej Prokofjev wat voor de meesten eten en slapen betekent. Met onwaarschijnlijk gemak schudde hij de ene na de andere pakkende melodie uit zijn mouw. Hij ging nimmer op in treurnis en bleef noten schrijven als een vak, of zelfs als spel beschouwen. Een symfonie achtte hij niet het geëigende middel om de mensheid een spiegel voor te houden, en de blik in zijn ogen gaf al voldoende uitdrukking aan zijn eigen 'ik'. Met als gevolg dat

menigeen, romantisch zoals velen het vak van kunstenaar graag beschouwen, Sjostakovitsj eerder serieus neemt dan de componist van het meestersprookje *Peter en de wolf*.

Het waren ook geen vrienden, deze twee sovjetgiganten. Het bovenstaande citaat spreekt boekdelen. Sjostakovitsj kon zich simpelweg niet voorstellen dat Prokofjev gemakkelijk sprak over zoiets 'oppervlakkigs' als een sonatevorm, terwijl er toch een heel jammerdal te bezingen was.

Toen Prokofjev in 1910 zijn opus 6 voltooide, wandelde Sjostakovitsj nog in korte broek rond. Maar de titel van dit werk uit tsaristische tijden typeert al de componist van later. In het Frans van de uitgever wordt het stuk meestal *Rêves* genoemd, en met die benaming riep de negentienjarige Prokofjev opzettelijk Alexander Skrjabin's eerste orkestwerk uit 1898 in herinnering, dat eveneens 'Dromen' heet. Skrjabin en Prokofjev gebruikten echter niet hetzelfde Russische woord. De titel *Metsjtý* van de – toch wel – mysticus Skrjabin evoceert allereerst onwerkelijke, ongrijpbare droomwerelden. Prokofjev bleef liever met beide benen op de grond en noemde zijn stuk *Sny*. Dat betekent gewoon slaapdromen, en niets meer dan dat.

Huang Ruo: tussen droom en werkelijkheid

Verschillende culturen kunnen botsen en samen bubbelen. De Rus Rachmaninov vertegenwoordigde in Amerika de oude, rijke cultuur van Europa en vestigde zich in 1934 definitief in de VS. Zijn jongere landgenoot Prokofjev kon er minder gemakkelijk aarden, zijn nieuwste werken bleven er onbegrepen en hij keerde, toch wat onhandig, in de jaren dertig terug naar Stalins Rusland.

Huang Ruo, geboren op het eiland Hainan in het uiterste zuiden van China, vertrok op zijn achttiende naar de States en studeerde onder andere aan de Juilliard School of Music. In 1976, zijn geboortjaar, was een einde gekomen aan Mao's Culturele Revolutie, min of meer dan, en Huang kon aan de muziekhogeschool en via zijn vader, ook componist, kennismaken met alles wat los en vast zat: van de traditionele Chinese opera tot de Beatles, van heavy metal tot Bach en van de Poolse componist Lutosławski tot de eigentijdse jazz-scene en de nieuwste gecomponeerde muziek.

Huang heeft inmiddels een hele reeks muziekdramatische werken geschreven – 'I always felt opera was so difficult, so unapproachable, but suddenly, I got bitten by the bug, and now I just keep writing operas'. Op het dorpsplein op Hainan hoorde de Chinese opera er helemaal bij: de meegebrachte stoelen, het zelfgemaakte eten en de topmusici vormden een geheel met de dorpsbewoners, vertelt Huang: niets elitair of op afstand: 'de muziek maakte gewoon deel uit van het dagelijkse leven'.

Politieke invalshoeken schuwt Huang niet. De componist neemt stelling tegen de Aziatenhaat die tijdens Covid-19 zelfs in zijn eigen multiculturele stad New York opduikt, en in de opera *M. Butterfly* (2022) trekken hij en zijn librettist David Henry Hwang van leer tegen het Europees-witte, vrouw-negerende karakter van Puccini's opera *Madama Butterfly*. Deze herfst gaat *The monkey king* in San Francisco, en voor het Metropolitan in New York is voor 2027 een opera naar Ang Lee's film *The wedding banquet* (1993) in de maak.

In 2001 ging in Paradiso, Amsterdam, voor het eerst een stuk van Huang Ruo in Europa. Vijftien jaar later was hij *composer in residence* in Het Concertgebouw (in 2015 beleefde het pianoconcert *Unscrolled* in de ZaterdagMatinee zijn première). Voor het orkestwerk *The butterfly exchange* is de Matinee een van de opdrachtgevers. De uitvoering kon in het coronajaar 2020 niet doorgaan; vandaag vindt alsnog de Nederlandse première plaats.

Voor *The butterfly exchange* kwam de inspiratie van de *Droom van de vlinder* van de taoïstische filosoof Zhuangzi (369-286 vóór de westerse jaartelling). In Zhuangzi's *Droom* droomt een mens dat hij een vlinder is die droomt een mens te zijn. Met *De droom van de vlinder* probeert Zhuangzi te vertellen hoe het taoïsme je uitdaagt te bepalen wat werkelijkheid en wat zinspel is, aldus Huang Ruo in een toelichting: 'Het verhaal heeft een flinke invloed gehad op latere filosofische denkbeelden, zowel in het Oosten als in het Westen. Het verhaal (...) gaat als volgt: "Ooit droomde ik, Zhuangzi, dat ik een vlinder was, die heen en weer fladderde, in alle opzichten een vlinder. Ik was me alleen bewust van mijn geluk als vlinder, niet wetende dat ik Zhuangzi was. Toen ik wakker werd, was ik weer echt mezelf. Nu weet ik niet of ik toen een man was

die droomde dat ik een vlinder was, of dat ik nu een vlinder ben, dromend dat ik een man ben."

Is er een verband tussen waken en de tijd van dromen? Tussen droom of illusie en werkelijkheid? Daarover wil Huang Ruo in *The butterfly exchange* doorfilosoferen, voor zover dat in muziek mogelijk is: kunnen realiteit en surrealisme tegelijkertijd bestaan? Beide werelden probeert hij in de noten te vangen, in twee afwisselende sferen die geleidelijk naar elkaar toe groeien. Hoorbaar. Zou een mens kunnen vliegen?

La valse: koortsvisioen

La valse van Maurice Ravel is meer een koortsdroom. De componist zag zich na 1914-1918 geconfronteerd met een op sterven na dood Europa. In de Grote Oorlog had hij als vrachtwagen- en ambulancechauffeur de verschrikkingen van nabij meegemaakt. Zeven van zijn verloren vrienden herdacht hij in *Tombeau de Couperin*. Vrijwel tegelijkertijd ontstond *La valse* op verzoek van Sergei Diaghilev, al gebruikte Ravel ook materiaal dat hij al in 1906 geschreven had. De beroemde Russische impresario zag echter geen mogelijkheid er een dansvoorstelling voor zijn Ballets russes van te maken. 'Een meesterwerk,' noemde hij het, 'maar geen ballet. Het is een portret van een ballet, een schildering van een ballet.'

Desondanks publiceerde Ravel het werk als een 'poème choréographique', inclusief een voorwoord dat als een scenarioschets kan dienen. De plaatsbepaling daaruit: 'een keizerlijk hof omstreeks 1855.' Het jaartal is niet arbitrair gekozen. Het representeert de kroonluchterfestijnen aan het Weense hof van de jonge Kaiser Franz Joseph die tot halverwege WO I op de troon zou blijven maar op wie in 1853 al een moordaanslag gepleegd werd: glamour en glitter in tijden van grote nationale en internationale tegenstellingen.

De wals, de ooit zo intieme liefdesdans, kreeg in *La valse* een geheel nieuwe lading: opgezweept in een steeds gruwelijker crescendo wordt zij, zoals het meisje in Stravinsky's *Sacre du printemps*, geslachttofferd – als om duistere tijden te bezweren.

os

Maurice Ravel

Uitvoerenden

Bar Avni | dirigent

- winnaar concours La Maestra, Parijs, 2024
- geboren in Israël, opgeleid als percussionist & dirigent (bij Yoav Talmi, Martin Sieghart en Ulrich Windfuhr)
- was assistent bij Gustavo Dudamel, Klaus Mäkelä, Myung-Whun Chung en Matthias Pintscher
- dit seizoen: première *The white book* van Laura Bowler (voor en gezongen door Barbara Hannigan), optredens bij o.a. London Symphony, Orchestre de Paris, WDR Sinfonieorchester en Gulbenkian Symphony
- geeft workshops in o.a. scholen en ziekenhuizen

Isata Kanneh-Mason | piano

- Britse, thuis in o.a. Haydn en Mozart, Fanny (en Felix) Mendelssohn, Clara Schumann, Chopin, Brahms, Gershwin, Beethoven, Rachmaninov en Prokofjev
- 2026: optredens met haar broer Sheku (cellist), van Wigmore Hall (Londen), Parijs, Berlijn en Amsterdam tot Boston, São Paulo, Washington en Lincoln Center (New York)
- 2024: First Night of the BBC Proms, Londen, Royal Albert Hall (met dirigent Elim Chan)
- vorig seizoen: recitals met bas-bariton Gerald Finley, solo bij Lucerne Festival, Piano aux Jacobins (Toulouse), optredens met de symfonieorkesten van Londen, Bergen, Bremen en Duisburg, op tournee met Staatskapelle Weimar en Residentie Orkest

Radio Filharmonisch Orkest

- opgericht in 1945 door Albert van Raalte
 - treedt vooral op in de omroepseries NTR ZaterdagMatinee en AVROTROS Vrijdagconcert
 - chef-dirigent sinds 2019: Karina Canellakis
 - haar voorgangers o.a. Paul van Kempen, Bernard Haitink, Jean Fournet, Hans Vonk, Edo de Waart, Jaap van Zweden en Markus Stenz
 - vaste gastdirigent sinds 2023: Stéphane Denève
- radiofilharmonischorkest.nl

Radio Filharmonisch Orkest

chef-dirigent Karina Canellakis

ere-dirigent Edo de Waart

vaste gastdirigent Stéphane Denève

eerste viool

Nadia Wijzenbeek
Dimitar Tchernookov
Alexander Baev
Fred Gaasterland
Roswitha Devrient
Maria del Mar Escarabajal Baaden-
huijsen
Mariska Godwaldt
Josje ter Haar
Julija Hartig
Masha Iakovleva
Kerstin Kendler
Pamela Kubik
Leonie Mensink
Pedja Milosavljevic
Gerrie Rodenhuis
Stella Zake

twede viool

Casper Bleumers
Lydia Umlauf
Sarah Loerkens
Esther de Bruijn
Filipe Fernandes
Julia Kleinsmann
Esther Kövy
Dana Mihailescu
Renate van Riel
Alexander van den Tol
Nika Toskan
Eveline Trap
Nina de Waal

altviool

Frank Brakkee
Huub Beckers
Arjan Wildschut
Sabine Duch
Marije Helder
Annemijn den Herder
Annemarie Konijnen-
burg
Joao Alvares Abreu
Javier Rodas Sanchez
Lotte de Vries
Francesca Wiersma
Ruth Bosboom

cello

Michael Müller
Anton Istomin
Eveline Kraayenhof
Winnifred Beldman
Mirjam Bosma
Crit Coenegracht
Anneke Janssen
Ansfried Plat
Rebecca Smit
Arjen Uittenbogaard

contrabas

Wilmar de Visser
Andres Vela
Annika Pigorsch
Jim Schultz
Sjeng Schupp
Ella Stenstedt
Stephan Wienjus
Mari Ángeles Ruiz
Bolancé

fluit

Jessica Jiang
Luna Vigni
Maïke Grobberhaar

hobo

Aisling Casey
Yvonne Wolters
Gerard van Anel

klarinet

Arjan Woudenberg
Esther Misbeek
Diede Brantjes

fagot

Hajime Konoe
Pedro Perez Mendez
Gordon Laing

hoorn

Annelies van Nuffelen
Toine Martens
Frédéric Franssen
Margreet Mulder
Rebecca Grannetia
Lidia Olthoff

trompet

Manuel Davilla Ares
Hans van Loenen
Raymond Rook

trombone

Tim Ouwejan
Wilco Kamminga
Pelle van Esch

tuba

Bernard Beniers

pauken

Mark Haeldermans

slagwerk

Hans Zonderop
Vincent Cox
Esther Doornink
Juan Luis Garcia
Jennifer Heins
Arjan Roos

harp

Ellen Versney
Kerstin Scholten

WIJ HEBBEN DE MATINEE OPGENOMEN IN ONS TESTAMENT DOET U OOK MEE?

Caspar Broeksma
Gerard Jongerius
Kees van Tilburg

*bestuursleden Stichting
Vrienden van de Matinee*

Vrienden
van de Matinee

vriendenvandematinee.nl

Olivier Messiaen

29 NOVEMBER 2025, 14.15 uur

Messiaens overrompelende Turangalîla

Radio Filharmonisch Orkest
Karina Canellakis dirigent (foto)
Cédric Tiberghien piano
Cynthia Millar ondes martenot

Messiaen Turangalîla-symphonie

De *Turangalîla-symphonie* is een belevenis. Het Radio Filharmonisch speelde de Nederlandse première in 1967 onder Jean Fournet. Vandaag dirigeert Karina Canellakis deze grootse liefdessymfonie.

Sensueel en bedwelmend

Vijf kwartier lang trekt de Franse componist Olivier Messiaen alle registers open om de kosmische liefde te belichten. Met de legende van Tristan en Isolde als uitgangspunt brengt hij uiterst sensuele muziek die even bedwelmend klinkt als Wagner, maar dan zonder zang en zonder drama. Messiaen de vrome katholiek blijft daarbij weg van de religieuze thema's en de vogelgezangen waarmee hij meestal wordt geassocieerd.

Virtuoos en uitdagend

Door het grote aandeel van de solo-piano komt deze tiendelige symfonie bij vlagen over als een groots opgezet pianoconcert. Messiaen creëert allerlei nieuwe klankkleuren, onder meer dankzij het hemelse geluid van de ondes martenot, een vroeg elektronisch instrument. De meer dan honderd musici van het Radio Filharmonisch Orkest, onder wie een tiental slagwerkers, kunnen hun hart ophalen met virtueuze partijen en uitdagend samenspel.

Chef-dirigent Karina Canellakis treedt in de voetsporen van haar illustere landgenoot Leonard Bernstein, die in 1949 de wereldpremière in goede banen leidde en hiermee de weg effende voor het internationale succes van de *Turangalîla*.

Charles Gounod

13 DECEMBER 2025, 12.30 uur

Denève brengt originele Faust

Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepkoor
Stéphane Denève dirigent
Martin Wright koordirigent
Pene Pati tenor (Faust; foto)
Vannina Santoni sopraan (Marguerite)
Anthony Robin Schneider tenor (Méphistophélès)
Florian Sempey bariton (Valentin)
Nina van Essen mezzosopraan (Siebel)
Sylvie Brunet-Grupposo mezzosopraan (Marthe)
Michael Wilmering bariton (Wagner)

Het duurde jaren, eer Charles Gounod zijn opera *Faust* 'klaar' vond. Stéphane Denève laat horen hoe sprankelend Gounods oorspronkelijke ideeën waren.

Gounod Faust

Menselijke opera, mét duivels en engelen

'Uitgaande van de werken die ik vóór *Faust* schreef zou niemand een partituur als deze ook maar enigszins hebben kunnen vermoeden; niemand had het publiek erop voorbereid', aldus componist Charles Gounod in zijn latere memoires. Ondanks alle duivels en engelen schiep hij een nieuwe, bijna realistische opera, waarin de Fransen – én al snel de Europeanen – zich konden herkennen. Het succes lag deels bij de bijzondere solisten. De titelrol Faust, een lyrische tenor, is een psychologisch-vocale karaktertekening van een gespleten persoonlijkheid. De beroemde juwelenaria van Marguerite, 'Ah! je ris de me voir...', is van een lyrisch-virtuoze schoonheid, maar Gounod wilde hier een grote, sterke stem zoals in een grand-opéra, dus vol karakter.

Faust bij de wereldpremière

Triomfen vierde de opera in een latere versie uit 1869, maar bij de wereldpremière in 1859 in Parijs klonk het werk heel anders. Dialogen in plaats van recitatieven bijvoorbeeld, en andere accenten bij de personages. De componist sleutelde lang en veel aan zijn opera zodat er geen echte oerversie bestaat, maar het is bijzonder om *Faust* in alle oorspronkelijke frisheid te horen.

Volgende concerten

8 NOVEMBER 2025, 13.00 uur

Händels Flavio met Concerto Köln

Concerto Koln

Benjamin Bayl dirigent

Julia Lezhneva sopraan (Emilia)

Max Emanuel Cenčić countertenor
(Guido)

Remy Bres-Feuillet countertenor (Flavio)

Yuriy Mynenko countertenor (Vitige)

Sonja Runje alt (Teodata)

Zachary Wilson bas (Lotario)

Stefan Sbonnik tenor (Ugone)

Händel Flavio, re de' Longobardi

**Concerto Köln brengt stersolisten mee
voor een weinig gehoorde Händel-opera.**

15 NOVEMBER 2025, 14.15 uur

Britse muziek: van requiem tot pastorale

Radio Filharmonisch Orkest

Andrew Manze dirigent

Johan Dalene viool

Elisabeth Hetherington sopraan

Britten Sinfonia da requiem

Adès Concentric paths

Vaughan Williams Derde symfonie 'Pastorale'

**Andrew Manze heeft naam in de oude
én in de Britse muziek. Een boeiend
overzicht van drie generaties Brits com-
poneren.**

Colofon

UITGAVE NTR Klassiek

TEKST, REDACTIE, OPMAAK
Onno Schoonderwoerd

FOTOGRAFIE Marco Borggreve, Simon
Fowler, Jean-Baptiste Millot, Karolina
Wielocha, NN

ART DIRECTION Norbert Croonenberg
DRUK Ten Herkel Grafisch Compleet

© 2025 NTR ZaterdagMatinee, Hilversum

Programmering en productie NTR ZaterdagMatinee

ARTISTIEK PROGRAMMEUR Frank Veenstra

CASTING CONSULTANT Christian Carlstedt

PRESENTATIE NTR ZATERDAGMATINEE, NPO

KLASSIEK Hans Haffmans

PRODUCTIE Dominique Slegers, Anita Wijnen

GELUIDSTECHNIEK PME-técnica

MARKETING & COMMUNICATIE Jorieke de
Fretes, Renske Homans, Mary Fan
Zandkamp

RADIOREDACTIE Myrthe van Dijk

HOOFDREDACTIE NTR KLASSIEK Makira Mual

EINDREDACTIE NTR KLASSIEK Jane van Laar

FINANCIËLE ADMINISTRATIE NTR & Stichting
Omroep Muziek